

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Vybrané kapitoly z moderních dějin

Mgr. Martin Rostek

Výukový materiál zpracován v rámci projektu EU peníze školám

Registrační číslo projektu: CZ.1.07/1.5.00/34. 0418

Šablona: III/2

Číslo materiálu: VY_32_INOVACE_327-328

Datum: 1. 9. 2012

NÁZEV ŠKOLY	Gymnázium Josefa Kainara, Hlučín, p.o.
VZDĚLÁVACÍ OBLAST	Člověk a společnost
TEMATICKÁ OBLAST	Moderní doba I – situace v letech 1914-1945
PŘEDMĚT	Dějepis
ANOTACE	Učební materiál pro výklad nového učiva
METODIKA	Frontální metoda s využitím prezentace
CÍLOVÁ SKUPINA (TŘÍDA/ROČNÍK)	V. A
STUPEŇ A TYP VZDĚLÁVÁNÍ	Středoškolské
DRUH UČEBNÍHO MATERIÁLU	Prezentace

Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je Mgr. Martin Rostek

Obsah

Světová hospodářská krize

Mezinárodní vztahy ve 30. letech - Německo

Světová hospodářská krize

Velká (světová) hospodářská krize

- Začátek v roce 1929, výrazně ovlivnila celosvětový vývoj nejen ekonomiky, ale i politiky ve 30. letech
- Krize jako dlouhodobý propad ekonomiky
- Příčiny krize už ve 20. letech:
  - relativní stabilizace ekonomiky neměla pevné základy
  - řada skrytých problémů (lidé si je neuvědomovali)

Velká (světová) hospodářská krize

Počátky problémů

- Už před rokem 1929: pokles cen zemědělských produktů (postiženy hlavně agrární státy - např. cena pšenice poklesla téměř o 50 %)
- Ceny průmyslových výrobků příliš neklesly – agrární státy se dostaly do problémů a kupovaly méně výrobků
- Došlo k poklesu průmyslové výroby
- Za této situace vypukla finanční krize

Velká (světová) hospodářská krize

Finanční krize

- Spekulace na akciovém trhu – investice nešly do výroby, ale do nákupu akcií (drobní střadatelé, banky, firmy)
- V říjnu 1929 v USA (tzv. černý čtvrtek na newyorské burze)
- Krach (prudký propad cen akcií)
- Velký počet bank v USA – nedostatek hotovosti
- Americké půjčky Evropě (hlavně Německu) ukončeny
- Rozsáhlé ekonomické problémy

Velká (světová) hospodářská krize

Znaky krize:

- Celosvětový charakter: krize se rychle rozšířila do světa (kromě SSSR – zcela jiná ekonomika), většina zemí navázána na USA (dluhy a půjčky)
- Dlouhodobost (od 1929 do 1933 a potom jen pozvolné zlepšování situace)
- Zasažení všech odvětví ekonomiky (zemědělství, průmysl, služby)

Velká (světová) hospodářská krize

Důsledky krize:

- Celkový pokles průmyslové výroby (celosvětově o 37 %, v USA o 46 %, v Německu o 40 %, výrazný pokles také v Polsku, ČSR, Kanadě, Francii, Brazílii, Japonsku)
- Velký nárůst nezaměstnanosti (celosvětově 30 milionů nových nezaměstnaných, nejen dělníci, ale také živnostníci, intelligence a státní zaměstnanci)
- Nedostatečné sociální zajištění nezaměstnaných, často katastrofální životní podmínky
- Sociální nepokoje (demonstrace, hladové pochody, stávky)
- Politická radikalizace (příklon k radikálním politickým názorům)

Velká (světová) hospodářská krize

Pokusy o řešení krize

USA

- Prezident Franklin Delano Roosevelt zavedl hospodářská opatření – tzv. New Deal (Nový úděl)
- Založen na významných zásadách státu do hospodářství
- Konkrétní opatření:
  - zavedení státního dozoru nad bankovníctvím
  - posílení exportu
  - snížení nezaměstnanosti pomocí financování veřejně prospěšných staveb (silnice, letiště, přehrad)
- Celkově úspěch, ale hospodářství se zlepšovalo pomalu

Velká (světová) hospodářská krize

Pokusy o řešení krize

Švédsko

- Vláda sociální demokracie
- Provádění hospodářských a sociálních reforem (státní úvěry, program veřejných prací na podporu zaměstnanosti, sociální síť – zabránění bídy)
- Úspěšná politika
- **V řadě ostatních zemí opatření nedostatečná nebo neúčinná – krize měla mnohem větší následky.**

Mezinárodní vztahy ve 30. letech Německo

Nástup nacismu v Německu

Důsledky krize v Německu

- Prudký pokles průmyslové výroby (o 40 %) a zahraničního obchodu (o 65 %)
- Nárůst nezaměstnanosti (až 6 mil. lidí bez práce)
- Konec amerických půjček
- Radikalizace politiky – volby v roce 1932:
- Středové strany a umírněně pravicové strany ztratily podporu voličů (oslabení demokratických stran)
- Sociální demokracie si udržela voliče (8 mil.)
- Nárůst hlasů pro komunistickou stranu (6 mil.)
- Hlavní vítěz voleb NSDAP (14 mil. hlasů)

Nástup nacismu v Německu

Další politický vývoj

- Přes vítězství ve volbách se NSDAP nedostala do vlády
- Proti byl prezident Hindenburg
- Časté střídání vlád (prezident pravomoc jmenovat vládu bez podpory parlamentu)
- Hitler získává podporu vlivných průmyslníků a bankéřů
- Hindenburg přemluven, aby podpořil Hitlera
- 30. 1. 1933 jmenována nová vláda v čele s A. Hitlerem
- Prezident Hindenburg rozpouští Říšský sněm (parlament) a jeho pravomoci svěruje vládě
- Nacisté postupně během několika měsíců ovládli stát

Nástup nacismu v Německu

Třetí říše (Velkoněmecká říše)

- Končí tzv. výmarská republika
- Německo jako totalitní stát (nacistická ideologie a NSDAP – ve všech sférách života společnosti)
- Pronásledování odpůrců a dalších nepohodlných osob
- Řada lidí odchází do emigrace

Nástup nacismu v Německu

Spory v NSDAP - 1934

- Po získání moci spory mezi různými skupinami v NSDAP
- Hitler a jeho spolupracovníci X SA v čele s Ernstem Röhmem
- Důvody: otázka armády, sociální otázky, popularita Röhma
- Rozhodnutí Hitlera zlikvidovat nepohodlné osoby a konkurenty – provedením pověřeny oddíly SS
- Noc dlouhých nožů – popravena řada nepohodlných osob

Nástup nacismu v Německu

Upevnění moci

- V srpnu 1934 umírá prezident Hindenburg
- Nové volby se už nekonají
- Dochází ke sloučení funkce říšského kancléře a prezidenta
- Hitler – jako říšský kancléř a vůdce

Nástup nacismu v Německu

Protižidovská politika

- Nejdříve jen některá omezení (přístup do škol a vykonávání některých povolání)
- 1935: Norimberské zákony – stanovují, kdo je Žid a kdo židovský míšenec, ztráta občanství, zákaz sňatků a sexuálních vztahů mezi Židy a Němci
- Další omezení (navštěvovat veřejná místa – kina, kavárny apod.)
- 1938: Křišťálová noc – vypalování synagog, rabování obchodů, napadání židů, někdy i zabíjení

Mezinárodní vztahy ve 30. letech

- Rozpad Pařížsko-washingtonského mírového systému
- Vznik nových spojení
- Vznik nových válečných konfliktů nebo ohnisek potenciálních konfliktů

Přehled válečných ohnisek a ohniska napětí

- 1) Dálný Východ (Čína)
- 2) Habeš (Etiopie)
- 3) Španělsko
- 4) Německo

Válečná ohniska a ohniska napětí

4) Německá agresivní politika

- Po nástupu nacistů porušování Versailleské smlouvy (postupné kroky) a vystoupení ze Společnosti národů (1933)
- 1935: zavedení všeobecné branné povinnosti, výroba zakázané vojenské techniky
- 1936: obsazení demilitarizovaného pásma v Porýní
- Spolupráce s dalšími nedemokratickými a agresivními státy
- Dohoda s Itálií – základ tzv. Osy (Berlín – Řím)
- Později se přidalo Japonsko (Berlín-Řím-Tokio)
- Příprava vojenských plánů na obsazení okolních států (Rakouska – Fall Otto, Československa – Fall Grün, Polska – Fall Weiss)

Válečná ohniska a ohniska napětí

4) Německá agresivní politika

Anšlus Rakouska (březen 1938)

- V Rakousku silný vliv nacistů, demokratické síly slabé
- Německá armáda bez odporu během 1 dne obsadila
- Připojeno k Německu jako součást říše

Československo (září 1938 a březen 1939)

- Nespokojenost sudetských Němců a neochota VB a F podpořit Československo
- Mnichovská dohoda (N, I, VB, F) podepsaly rozhodnutí o připojení čs. pohraničí k Německu
- Březen 1939: osamostatnění Slovenska a obsazení českých zemí Německem (vznik Protektorátu)

Politika demokratických států

- Úbytek demokratických zemí v Evropě
- Rozdílné zájmy, nejednota, zeměpisná roztříštěnost
- Neschopnost velmocí vést rozhodnější politiku
- Malé státy se spoléhají na podporu velmocí
- VB: nezájem o střední a východní Evropu, neochota se angažovat, u některých politiků obdiv k Německu
- F: oslabena (vnitropolitické problémy), obava z nové války
- Pokus Francie vytvořit spojení proti Německu a Itálii – tzv. politika kolektivní bezpečnosti
- Základem měl být tzv. Východní pakt (spojenecká smlouva mezi F a SSSR), další státy se měly přidat
- Protesty některých zemí (proti SSSR), nezdařilo se

Politika demokratických států

- Uzavřeny jen některé jednotlivé smlouvy
- Politika kolektivní bezpečnosti se nerealizovala

Appeasement

- VB a F naopak přechod k tzv. politice appeasementu
- Ustupování agresorovi, oddalování války za každou cenu
- Hlavním stoupencem appeasementu Neville Chamberlain (britský premiér)
- Západní velmoci nereagovaly na porušení Versailleské smlouvy, nepomohly demokratické vládě ve Španělsku, uzavřely Mnichovskou dohodu
- Postupný konec appeasementu teprve po březnu 1939